

Krzysztof Sawicki

Uniwersytet w Białymstoku

Recenzja książki L.J. Siegel, B.C. Welsh
Juvenile delinquency. The core

Wadsworth, Cengage Learning, Belmont 2011, ss. 498

Mija siedem lat od ukazania się pierwszego tomu „Resocjalizacji” opracowanej pod redakcją Jana Stanika oraz nieodżałowanej pamięci profesora Bronisława Urbana. To szczególna publikacja na gruncie polskiej resocjalizacji, w której autorzy w sposób komplementarny ujęli wielowymiarowo problematykę pracy z osobami niedostosowanymi.

Z racji zmienności świata społecznego warto być może rozważyć kwestię reedycji i publikacji drugiego wydania, które nawiązywałoby w większym stopniu do wyzwań i problemów współczesności. Inspiracją do takich działań może być znakomity podręcznik *Juvenile Delinquency. The Core* autorstwa Larry S. Siegela i Brandona C. Welsha. Obaj autorzy to uznane autorytety w dziedzinie amerykańskiej resocjalizacji i kryminologii: pierwszy publikujący prace z zakresu przestępczości, zwłaszcza nieletnich, niedostosowania, kryminologii i procedur postępowania ze sprawcami przestępstw, drugi – nauczyciel akademicki, zajmującym się zapobieganiem przestępczości i niedostosowaniu społecznemu. Przybliżenie istoty tych zjawisk, ich przyczyn i przejawów, jak też aktualnych strategii stosowanych w celu kontroli, ograniczenia lub eliminacji takich zachowań to podstawowy cel tego podręcznika. Jak podkreślają we wstępie, w sposób szczególny zależy im na obiektywnym przedstawieniu różnych poglądów i koncepcji w obszarze społecznego niedostosowania i przestępczości młodzieży, podkreślając interdyscyplinarne podejście do analizy problemu, refleksji nad badaniami, teoriami oraz polityką i praktyką resocjalizacyjną obejmującą działanie sądu i policji. Autorzy stwierdzają, że ich intencją było również opracowanie wartościowego poznawczo podręcznika, który będzie oferował treści w interesującej i atrakcyjnej dla odbiorcy formie.

Autorzy podzielili materiał zawarty w publikacji na czternaście rozdziałów. W pierwszym, traktującym o niedostosowaniu społecznym i przestępczości nieletnich, analizują kwestie związane z rozwojem człowieka, skupiając się w szczególności na problematyce adolescencji. Rozdział drugi traktuje o naturze niedostosowania społecznego. Analizując zakres pojęcia prezentują metody pozyskiwania danych na temat zjawiska. Szkoda, że w niezwykle skromnym wymiarze prezentują narzędzia możliwe do zastosowania przy pomiarze niedostosowania, ograniczając się do gromadzenia danych w skali makro i opracowań statystycznych. Rozdział trzeci zawiera analizę przesłanek teoretycznych, opisujących indywidualne uwarunkowania niedostosowania społecznego z perspektywy uwarunkowań biopsychicznych. Rozdział czwarty to prezentacja socjologicznych koncepcji opisujących analizowaną problematykę. Dokonano w nim opisu teorii makrosocjologicznych, teorii społecznego uczenia się, kontroli społecznej i reakcji społecznej. W rozdziale piątym autorzy dokonali analizy zjawiska niedostosowania społecznego z perspektywy cyklu życia, teorii rozwoju. Rozdział szósty poświęcono problematyce gender. Wskazano w nim na rolę płci kulturowej w dynamice zmian w obszarze niedostosowania nieletnich oraz dorosłych. W rozdziale siódmym zawarto treści na temat wpływu środowiska rodzinnego, zwracając uwagę na rozpad rodziny, konflikty, niekompetencje rodzicielskie i dewiacje w rodzinie jako cztery podstawowe wymiary analizy tego czynnika. Rozdział ósmy dotyczy wpływu grupy rówieśniczej. Przeanalizowano w nim rolę relacji z rówieśnikami w okresie adolescencji, w szczególności skupiając się na tematyce gangów. Szkoda, że zrealizowano ten zamysł przede wszystkim z amerykańskiej perspektywy, nie zwracając uwagi na kwestie uniwersalne, czy procesy generujące grupy subkulturowe, zwłaszcza o charakterze przestępczym. W rozdziale dziewiątym poddano analizie środowisko szkolne. Również w tym przypadku można mówić o „amerykanizacji” treści, jako że poza *bullyingiem* autorzy poświęcają sporo miejsca takim zagadnieniom, jak używanie broni palnej na terenie szkoły. Rozdział dziesiąty dotyczy szczególnego przejawu niedostosowania, jakim jest używanie środków odurzających. Dokonano analizy używania podstawowych substancji (w tym alkoholu), analizując etiologię zjawiska i jego powiązań z innymi przejawami niedostosowania. Rozdział jedenasty to historia postępowania sądowego z nieletnimi po współczesność. Przedstawiono w nim instytucjonalne oraz alternatywne modele. Rozdział dwunasty zawiera informacje na temat pracy funkcjonariuszy policji z nieletnimi. Rozdział trzynasty to swoista kontynuacja poruszanych wcześniej treści na temat postępowania sądowego. Różnica polega na tym, że zwraca się szczególną uwagę na procedury przygotowawcze i postępowanie sędziego. Można było zatem oba rozdziały połączyć, co uczyniłoby strukturę pracy jeszcze bardziej przejrzystą. Rozdział ostatni opisuje środki stosowane wobec nieletnich. Dokonano tego w wymiarze od probacji, poprzez analizę systemu instytucjonalnego, kończąc na działaniach o charakterze resocjalizacji następczej.

Każdy ze scharakteryzowanych rozdziałów zawiera bardzo przejrzystą strukturę umożliwiającą sprawne opanowanie materiału. Wszystkie rozpoczynają się od wprowadzenia w problematykę i wskazania celów nauczania. Autorzy posługują się przypadkami znakomicie ilustrującymi zagadnienie. W tym kontekście umieszczono także w każdym z nich po hasłem „Professional Spotlight” wypowiedzi osób zajmujących się daną problematyką, ilustrujące interpretację zjawiska i działania systemu resocjalizacji. Do wprowadzanych terminów dodano krótkie definicje, ułatwiające poruszanie się po nieraz złożonej terminologii. Kolejnym, godnym uwagi elementem są treści dodatkowe zawarte w każdym rozdziale, a umożliwiające lepsze zintegrowanie materiału: tabele z pytaniami, wykresy, graficzne zestawienia opracowanego materiału, krótkie charakterystyki przypadków, ćwiczenia pozwalające na lepsze przyswojenie treści. Kolejny element wart podkreślenia to opracowanie po każdym rozdziale słów kluczowych. Umożliwia to lepsze poruszanie się po terminologii w obszarze poruszanej problematyki. Dodatkowo można w niej znaleźć szereg odsyłaczy do platformy edukacyjnej, co stanowi znakomite uzupełnienie zawartych w podręczniku treści. Ponadto każdy z rozdziałów autorzy kończą zestawem przydatnych wskazówek podsumowujących treści. Każdy rozdział jest zatem niezwykle spójnym opracowaniem z wieloma elementami dodatkowymi wspierającymi studenta w opanowaniu materiału. Dodatkowym atutem natury estetycznej jest strona graficzna książki. Wykorzystano w niej grafiki Jean-Michela Basquiata.

W ostatnich słowach wprowadzenia autorzy stwierdzają: „Naszą intencją było umożliwienie studentom zrozumienia natury niedostosowania, jego przejawów i uwarunkowań w równym stopniu jak strategii stosowanych w celu eliminowania bądź ograniczania zjawiska, które można sprowadzić do poszukiwania odpowiedzi na kilka istotnych pytań: czy młodzi ludzie powinni być skazywani na wieloletnie kary pozbawienia wolności w sytuacji, gdy dopuścili się czynu w okresie adolescencji? Na ile nieletni są w stanie zrozumieć negatywne skutki swoich działań? Czy wszystkim nieletnim powinno się dawać nadzieję na powrót do społeczeństwa, bez względu na ciężar gatunkowy popełnionego czynu? Opracowaliśmy czwarte wydanie książki po to, aby podjąć próbę odpowiedzi na te pytania w sposób zwięzły, szczerzy i obiektywny”. Trzeba przyznać, że autorzy w pełni zrealizowali swój zamysł.